

GERGELY VIKTÓRIA

ALAPISKOLÁS TANULÓK SZÖVEGÉRTÉSI KÉPESSÉGEINEK FELMÉRÉSE (2. RÉSZ)¹

A FELMÉRÉS ELSŐDLEGES EREDMÉNYEI

Írásom a Katedra folyóirat előző számában megjelent *Alapiskolás diákok szövegértési képességeinek felmérése, a kutatási körülmények és a szövegértést mérő tesztek bemutatása (1. rész)* című tanulmány folytatása. Az első részben ismertettem a szövegértés fogalmát, a kutatás módszertanát és körülményeit, valamint a konkrét szövegértési tesztek. A második rész vállalkozik a szlovákiai magyar nemzetiségű diákok szövegértési vizsgálata elsődleges eredményeinek bemutatására, főképp a diákok saját szövegértésükre vonatkozó megítélése és a szövegértési teszt segítségével mért adatok között fennálló viszony elemzésére.

A FELMÉRÉSBEN RÉSZT VEVŐ ADATKÖZLŐK ISMERTETÉSE

A jelenleg vázolt eredmények a 2019-ben lefolytatott nagymérés elsődleges eredményeinek számítanak. A 655 adatközlő válaszaiból eddig 213 adatközlő válasza lettek feldolgozva. A vizsgált célcsoport három szlovákiai kétnyelvű település magyar tannyelvű általános iskolájának negyedikes és hetedik diákjai voltak. A válaszadók egy kelet-, egy közép- és egy nyugat-szlovákiai város iskolájának diákjai voltak. Évfolyam szerinti eloszlás szerint 100 hetedik, 113 negyedikes vett részt a felmérésben. A területi eloszlást illetően Kelet-Szlovákiából 47 diák (hetedik évfolyam: 23, negyedik évfolyam 25), Közép-Szlovákiából 62 (hetedik évfolyam: 34, negyedik évfolyam: 27), Nyugat-Szlovákiából 104 (hetedik évfolyam 43, negyedik évfolyam: 61) kapcsolódott be a munkába. A nemek eloszlását illetően 47% lány és 53% fiú vett részt a felmérésben. Az adatokat évfolyamok szerint értékeljük ki.

A SZOCIOLÓGIAI KÉRDŐÍV EREDMÉNYEI

A szociológiai kérdőívben megkérdeztük a diákokat otthoni nyelvhasználatukról, otthoni kulturális környezetükről, olvasási szokásaikról, az iskolához, valamint a szülőkhöz fűződő olvasással kapcsolatos viszonyukról. Rákérdeztünk arra is, hogy a diákok hogyan értékelik a saját szövegértési képességeiket.

A szociológiai kérdőív összesen 23 kérdésből állt, ebből két kérdés volt nyílt végű kérdés, melybe a diákoknak a szüleik foglalkozását kellett beírni, ezen kívül minden kérdés feleletválasztós volt. Ebből tizenhét esetben egyszerű feleletválasztással a megadott opciók közül kellett kiválasztaniuk a hozzájuk legközelebb álló lehetőségeket. Ha a megadott lehetőségek közül nem találtak véleményük szerint megfelelő választ, megadhattak egyéb lehetőséget. Három kérdés esetében értékelőskálán kellett kifejezniük, hogy mennyire értenek egyet az adott állításokkal.

A kérdőív nyolc kérdésben rákérdezett a diákok hátterére, nemükre, magyar nyelvből kapott érdemjegyükre, a szülők foglalkozására, iskolai végzettségére, s a diákok szabadidős foglalkozására. Öt kérdés a diákok nyelvhasználatára fókuszált, vagyis, hogy milyen nyelven beszélnek otthon, közeli családtagjaikkal, barátaikkal, milyen nemzetiségűnek tartják magukat, és milyenek tartják a nyelvtudásukat. Rákérdeztünk olvasási szokásaikra, s hogy mit és miért olvasnak szívesen, honnan szerzik be az olvasott könyveket, illetve látják-e otthon a szüleiket olvasni. Három kérdésben az önbevalláson alapuló szövegértési képességeikre és a szabadidős, illetve iskolában zajló olvasásra koncentráltunk.

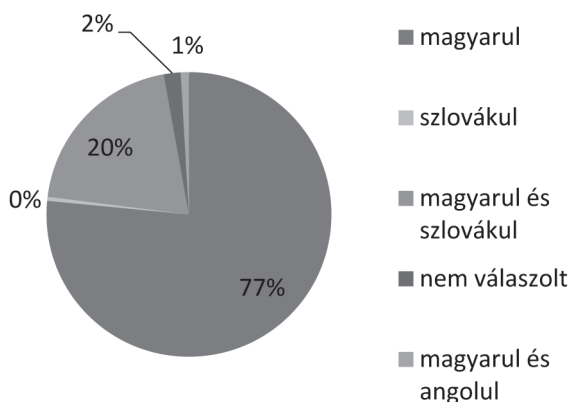
Ebben a tanulmányban a szociológiai kérdőív két kérdésére kapott válaszok eredményeit mutatom be, konkrétan a diákok nyelvhasználatára és a szubjektív véleményen alapuló szövegértéssel kapcsolatos véleményüket.

A FELMÉRÉSBEN RÉSZTVEVŐ ALANYOK NYELVHASZNÁLATA

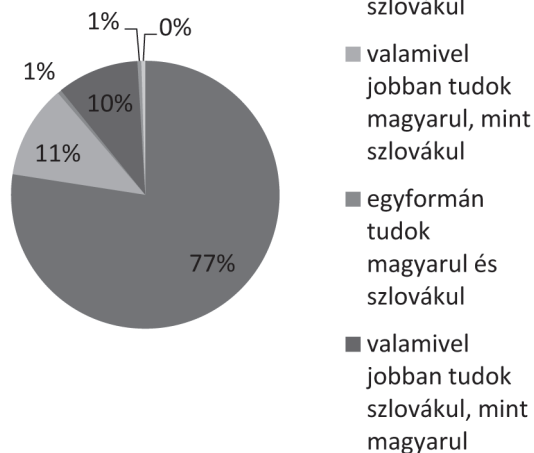
A szlovákiai magyar tanítási nyelvű iskolák diákjai többnyire magyar dominánsok, az iskolai képzés során tanulnak meg valamilyen szinten szlovákul. Ezen diákok többsége tömbhelyzetben él. Azok a diákok, akik szórványhelyzetben élnek, a kétnyelvűség más szintjén állnak, mivel a mindennapi életük során nagyobb mértékben vannak kiteve a másodnyelv hatásának. A szórványhelyzetben élők tágabb környezete szlovák, ezért valószínűleg több szintéren hallják és aktívabban használják a szlovák nyelvet, mint a tömbhelyzetben élő társaik.

A felmérésben részt vevő alanyok nyelvhasználatát tekintve a diákok túlnyomó többsége (86%) magyar nemzetiségűnek vallja magát, és amint az alábbi grafikonon látjuk (1. ábra), saját bevallásuk szerint legtöbbször (77%) csak magyarul beszél otthon a szüleivel és a közeli családtagjaival. Háromnegyedük (77%) sokkal jobban tud magyarul, mint szlovákul. A diákok egyötöde (20%) vallotta azt, hogy a magyar mellett szlovákul is beszélnek otthon, és ezzel egyezik azok száma (20%), akik úgy gondolják, hogy mind a két nyelvet beszélnek, bár az egyiket valamivel jobban. Konkrétabban: 10% mondja azt, hogy valamivel jobban tud magyarul, mint szlovákul, és 10% vallja azt, hogy valamivel jobban tud szlovákul, mint magyarul.

Milyen nyelven beszéltek otthon?

Nyelvtudásod

1. ábra: otthoni nyelvhasználat

A DIÁKOK SZÖVEGÉRTÉSI KÉPESSÉGE SAJÁT BEVALLÁSUK SZERINT

A szociológiai kérdőív fontos részét képezték azok a kérdések, melyek a diákok szubjektív önértékelésére kérdeztek rá, nevezetesen: hogyan értékelik a saját szövegértési képességüket, milyen problémákat tudatosítanak, milyen erősségeknek és hiányosságoknak vannak a tudatában. A diákok a szociológiai kérdőívet a szövegértési tesztek után kapták meg, tehát a szociológiai kérdőív kitöltése során tudatában voltak annak, hogy milyen egy szöveg-

értési teszt, és annak függvényében tudták megválaszolni a saját szövegértésükre vonatkozó kérdéseket.

Az önértékelésen alapuló válaszok adatai azt mutatják, hogy kortól függetlenül, önbevallásuk alapján a diákok 52%-ának (4. évfolyam: 47%, 7. évfolyam: 58%) egyáltalán nem okoz gondot, ha a szövegben hosszú mondatok szerepelnek, 34%-uk teljesen vagy részben elutasítja (4. évfolyam: 30%, 7. évfolyam: 40%) azt az állítást, hogy az ismeretlen szavak, illetve az ismeretlen témájú szöveg gondot okozna nekik a szöveg megértését illetően.

Az alábbi ábrán (2. ábra) látjuk, hogy a diákok túlnyomó többsége (74%) kortól függetlenül azt vallja, hogy az olvasás könnyen megy számukra (4. évfolyam: 45%, 7. évfolyam: 43%) vagy többnyire mindent (4. évfolyam: 28%, 7. évfolyam: 33%) megértenek, amit olvasnak. Ezzel párhuzamban szintén túlnyomó többségük (59%) teljes mértékben (4. évfolyam: 49%, 7. évfolyam: 70%), néhányuk részben (20%) (4. évfolyam: 22%, 7. évfolyam: 14%) elutasítja azt az állítást, mely szerint a szöveg megértése problémát okoz neki.

2. ábra: szubjektív véleményen alapuló szövegértési képességek

Ezen eredmények alapján kijelenthető, hogy a diákok önértékelése nagyon pozitív a szövegértési képességeket illetően. A válaszaik szerint többségüknek nincs semmiféle problémája sem az olvasással, sem a szövegértéssel. Tanulmányom további részében az általunk elkészített szövegértési tesztek elsődleges eredményeit vázolom. A szövegértési tesztek és a szociológiai kérdőív azonos sze-

mélyekkel, azonos helyen és időben lett kitöltve.

A SZÖVEGÉRTÉSI TESZTEK EREDMÉNYEI²

A negyedikesek szövegértési tesztjét tekintve a diákok összesen 60 pontot értek el. Amint az alábbi táblázatban látjuk (1. táblázat), az első részből maximum 19 pontot, a második részből 23 pontot, a harmadik részből

pedig 18 pontot szerezhettek. Az alábbi táblázatban látjuk a diákok konkrét eredményeit, mely szerint az első részből 50%-ot, a második részből 63%-ot, a harmadik részből pedig 77%-ot értek el. A diákok teljesítményét összesítve átlagosan 37,88 pontot értek el a 60-ból, tehát a negyedik évfolyamos diákok eredményeit összesítve 63%-ot értek el.

4. évfolyam	elért pontszám	maximum pontszám	elért %
1. rész	9.49	19	50%
2. rész	14.5	23	63%
3. rész	13.9	18	77%
összesen	37.9	60	63%

1. táblázat: 4. évfolyam: szövegértési teszt eredményei

A hetedikesek szövegértési tesztjét illetően a diákok összesen 56 pontot értek el. Az alábbi táblázatot megfigyelve (2. táblázat) látható, hogy az első részből maximum 24 pontot, a másodikból 18-at és a harmadikból 14-et szerezhettek. A diákok átlagteljesítményét megfigyelve látjuk, hogy az

első részből 58%-ot, a második részből 61%-ot és a harmadik részből 41%-ot értek el. Az egész szövegértési tesztet összesítve a hetedikes diákok átlagosan 28,3 pontot értek el az 56-ból, tehát 50%-ra teljesítettek.

Az összteljesítményt nézve a 113 negyedik diákból 5-en (0,04%) értek

el kevesebb mint 35%-ot, viszont a 100 hetedik évfolyamos diák negyede (25%) a tesztben kevesebb mint 35%-ot ért el. A magasan teljesítő diákok száma is hasonló arányú. A negyedik diákok közül 16-an (0,14%) értek el több mint 80%-ot, míg a hetedikes diákok közül csupán négyen (0,04%).

7. évfolyam	elért pontszám	maximum pontszám	elért %
1. rész	11.5	24	58%
2. rész	10.9	18	61%
3. rész	5.8	14	41%
összesen	28.3	56	50%

2. táblázat: 7. évfolyam: szövegértési teszt eredményei

KÖVETKEZTETÉSEK

A diákok önbevallásán alapuló szövegértési képességek és az általunk készített szövegértési tesztek elemzése szignifikáns eltérést igazolt. A megkérdezettek válaszaik alapján bebizonyosodott, hogy a diákok nagy része, koruktól függetlenül, úgy gondolja, hogy jó szövegértési képességekkel rendelkezik, az olvasás könnyen megy neki, nem rendelkezik semmilyen különösebb nehézséggel a szövegértésről illetően.

Megállapítható, hogy ezek a kijelentések ellentmondanak a nemzetközi felmérések eredményeinek, és az általunk összeállított szövegértési tesztek eredményének is. A szövegértési tesztek eredménye alapján a negyedik diákok 61%-ra, a hetedikes diákok pedig 50%-ra teljesítettek. A szövegértési teszt első két részét külön megfigyelve nem mutatható ki szignifikáns különbség a két korosztály eredményei között. Viszont a harmadik rész eredményei már számottevő eltérést mutatnak. A mindennapi életből vett szö-

vegtípushoz kapcsolódó feladatokat a negyedik diákok 77%-ra, a hetedikesek viszont csupán 41%-ra teljesítették.

Az eredmények elemzése alapján megállapítható, hogy a résztvevők túlbecsülték a szövegértési képességeiket, és az önbevallásukon alapuló önértékeléseik nem felelnek meg a szövegértési tesztek eredményeinek. Ezek az eredmények további kutatást igényelnek a szlovákiai magyar tanulók szövegértési képességeinek vizsgálatát tekintve.

1 A jelen kutatás az APVV-17-0071 projekt keretén belül jött létre.

2 A szövegértési tesztek részletes bemutatása megtalálható a tanulmány előző részében. A szövegértési tesztek javítása pontozással zajlott. Az elsődleges javítás során minden helyesen megválaszolt kérdésért két pontot kaphattak a diákok. Ha egy helyes válasz volt az adott kérdésre, akkor azért kaptak két pontot, ha két helyes válasz volt, akkor mindegyik helyes válaszáért kaptak egy-egy pontot. Ha a helyes válasz mellett a válaszadó diák megjelölt még egy másik választ is, akkor a helyes választ elfogadtuk, és a rossz bekarikázott választ nem vettük figyelembe. Ehhez hasonlóan ha két helyes válaszból egyet megjelölt, azért is kapott pontot. A tesztek javítása során a helyesírási hibákért nem járt pontlevonás.